Odgovor pape Franje na pet dubia

25. rujna 2023.

Njegovoj Svetosti

Franji

Dragi Oče,

Primivši od Vas presliku Vašeg pisma od 11. srpnja 2023., u kojem odgovarate na pet dubia kardinala Burkea i Brandmüllera, tražim Vaše dopuštenje kako bi Dikasterij za nauk vjere mogao uzeti u obzir i po mogućnosti citirati neke paragrafe navedenih odgovora da bi se što bolje razjasnila pitanja koja su postavljena Dikasteriju.

+Víctor Manuel Fernández
Prefekt

Ex Audientia Die 25-9-2023
Franciscus

DUBIA

1 Dubium u vezi s izjavom da Božju objavu treba reinterpretirati na temelju aktualnih kulturnih i antropoloških promjena.

Nakon izjava nekih biskupa, koje nisu ni ispravljene ni povučene, **pitanje je treba li u Crkvi Božju objavu reinterpretirati prema kulturnim promjenama našega vremena i prema novoj antropološkoj viziji koju te promjene promiču, odnosno je li Božja objava obvezujuća zauvijek, nepromjenjiva i stoga takva da joj se ne može proturječiti**, prema nauku Drugog vatikanskog koncila, da je prema Bogu koji objavljuje obvezna „poslušnost vjere“ (*Dei Verbum* 5); da ono što je objavljeno za spasenje svih mora ostati „zauvijek cjelovito“ i živo, i

biti „prenošeno na sve naraštaje“ (7) i da napredak razumijevanja ne podrazumijeva nikakvu promjenu u istini stvari i riječi, jer vjera je „prenesena jednom zauvijek“ (8), a Učiteljstvo nije iznad Božje riječi, nego tek naučava ono što je preneseno (10).

2 Dubium u pogledu tvrdnje da je raširena praksa blagoslivljanja zajednica istoga spola u skladu s Objavom i Učiteljstvom (KKC 2357).

Prema Božjoj objavi, posvjedočenoj u Svetom pismu, koju Crkva „po božanskom nalogu i uz pomoć Duha Svetoga pobožno sluša, sveto čuva i vjerno razlaže“ (*Dei Verbum* 10): „U početku“ Bog stvori čovjeka na svoju sliku i priliku, muško i žensko, stvori ih i blagoslovi, da budu plodni (usp. Post 1, 27-28), za koje apostol Pavao uči da je nijekanje spolne razlike posljedica nijekanja Stvoritelja (Rim 1, 24-32). **Pita se: može li Crkva odstupiti od ovog „načela“, smatrajući ga, za razliku od onoga što naučava *Veritatis splendor* 103, jednostavnim idealom, a prihvaćajući kao „moguće dobro“ objektivno grešne situacije, kao što su zajednice ljudi istoga spola, a da se ne zakaže u objavljenom učenju?**

3 Dubium u vezi s tvrdnjom da je sinodalnost „konstitutivna dimenzija Crkve“ (Apostolska konstitucija Episcopalis communio 6), tako da bi Crkva po svojoj naravi bila sinodalna.

S obzirom na to da Biskupska sinoda ne predstavlja zbor biskupa, već samo savjetodavno tijelo pape, budući da biskupi kao svjedoci vjere ne mogu delegirati svoje ispovijedanje istine, **postavlja se pitanje može li sinodalnost biti vrhovni regulatorni kriterij trajnog upravljanja Crkvom bez iskrivljavanja njezine konstitutivne strukture koju je želio njezin Utemeljitelj, pri čemu vrhovnu i punu vlast Crkve vrši kako papa na temelju svoje službe tako i zbor biskupa zajedno sa svojim poglavarom, rimskim prvosvećenikom** (*Lumen gentium* 22).

4 Dubium u vezi s podrškom pastirâ i teologâ teoriji da se „teologija Crkve promijenila“ te da se stoga svećeničko ređenje može podjeljivati ženama.

Nakon izjava nekih prelata, koje nisu ni ispravljene ni povučene, prema kojima bi se teologija Crkve i značenje mise promijenili s Drugim vatikanskim koncilom, **postavlja se pitanje vrijedi li i dalje izjava Drugog vatikanskog koncila da se „zajedničko svećeništvo vjernika i ministerijalno svećeništvo bitno razlikuju, a ne samo po stupnju“** (*Lumen gentium* 10) i da prezbiteri na temelju „svete moći reda prinose žrtve i opraštaju grijehe“ (*Presbyterorum ordinis* 2), djeluju u ime i u osobi Krista posrednika, po kojemu se usavršuje

duhovna žrtva vjernika? Nadalje, **postavlja se pitanje vrijedi li još uvijek nauk apostolskog pisma svetog Ivana Pavla II. *Ordinatio sacerdotalis*, koji naučava da se definitivnom drži nemogućnost podjeljivanja svećeničkoga ređenja ženama**, dakle da to učenje nije više podložno promjenama niti je dano na slobodnu raspravu pastirâ ili teologâ.

5 Dubium u svezi s tvrdnjom „oprost je ljudsko pravo“ i inzistiranjem Svetog Oca na dužnosti odrješenja svakoga i uvijek, pri čemu pokajanje ne bi bilo neophodan uvjet za sakramentalno odrješenje.

Pitanje glasi: je li još uvijek na snazi učenje Tridentskog koncila prema kojemu je za valjanost sakramentalne ispovijedi nužno pokajanje pokornika, koje se sastoji u zgražanju nad počinjenim grijehom, s odlukom ne griješiti više (14. sjednica, Poglavlje 4: DH 1676), tako da svećenik mora odgoditi odrješenje kad je jasno da ovaj uvjet nije ispunjen.

Vatikan, 10. srpnja 2023.

Walter kard. Brandmüller	Raymond Leo kard. Burke
Juan kard. Sandoval Íñiguez	Robert kard. Sarah
Joseph kard. Zen Ze-Kiun, S.D.B.	

Draga braćo,

iako se ne čini uvijek razboritim odgovarati na pitanja upućena izravno meni, i bilo bi nemoguće odgovoriti na sva pitanja, u ovom slučaju smatrao sam prikladnim to učiniti s obzirom na to da se bliži Sinoda.

Pitanje 1

a) Odgovor ovisi o značenju koje vi pripisujete riječi „reinterpretirati“. Ako se shvati kao „protumačiti bolje“, izraz je valjan. U tom je smislu Drugi vatikanski koncil ustvrdio da je potrebno da uz rad egzegeta – i dodajem, teologa – „sazrijeva prosudba Crkve“ (Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Dei Verbum*, 12).

b) Stoga, ako je istina da je Božja objava nepromjenjiva i uvijek obvezujuća,

Crkva mora biti ponizna i priznati da nikada ne iscrpljuje njezino nedokučivo bogatstvo i da treba rasti u njezinom razumijevanju.

c) Posljedično, ona raste također u razumijevanju onoga što je sama izjavila u svom Učiteljstvu.

d) Kulturne promjene i novi izazovi povijesti ne mijenjaju Objavu, ali nas mogu potaknuti da bolje izrazimo neke aspekte njezina izobilnog bogatstva koje uvijek nudi više.

e) Neizbježno je da to može dovesti do boljeg izražavanja nekih prošlih izjava Učiteljstva, a to se zapravo događalo kroz povijest.

f) S druge strane, istina je da Učiteljstvo nije iznad Božje Riječi, ali je također istina da i tekstovi Svetoga pisma i svjedočanstva tradicije zahtijevaju tumačenje koje nam omogućuje razlikovanje njihove vječne bîti od kulturoloških uvjetovanja. To je vidljivo, na primjer, u biblijskim tekstovima (kao što je *Izl* 21, 20-21) i u nekim intervencijama učiteljstva koje su tolerirale ropstvo (Usp. Nikola V., bula *Dum diversas*, 1452.). To nije sporedna tema s obzirom na njezinu intimnu povezanost s vječnom istinom o neotuđivom dostojanstvu ljudske osobe. Ovi tekstovi trebaju tumačenje. Isto vrijedi i za neka razmatranja u Novom zavjetu o ženama (*1 Kor* 11, 3-10; *1 Tim* 2, 11-14) i za druge tekstove Svetoga pisma i svjedočanstva tradicije koji se danas ne mogu ponoviti takvi kakvi jesu.

g) Važno je naglasiti da se ne može promijeniti ono što je objavljeno „za spasenje svih“ (Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Dei Verbum*, 7). Stoga Crkva mora stalno razlučivati što je bitno za spasenje, a što je sporedno ili manje izravno povezano s tim ciljem. Zanimljivo mi je podsjetiti na ono što je rekao sveti Toma Akvinski: „što više idemo u detalje, to se više povećava neodređenost“ (*Summa Theologiae* 1-1 1, q. 94, art. 4).

h) Konačno, pojedinačna formulacija neke istine nikada se ne može razumjeti na odgovarajući način ako se iznosi sama, izolirana od bogatog i skladnog konteksta cijele Objave. „Hijerarhija istinâ“ također podrazumijeva stavljanje svake od njih u odgovarajuću vezu sa središnjim istinama i cjelokupnim učenjem Crkve. To u konačnici može dovesti do različitih načina izlaganja istog učenja, iako „oni koji žude za monolitnim učenjem koje će svi bez iznimke braniti i ne ostavljaju prostora za nijanse, to se može činiti nepoželjnim i nečim što vodi u konfuziju i raspršenost. Ali zapravo ta različitost pomaže očitovati i bolje razložiti neke aspekte neiscrpnog bogatstva evanđelja“ (*Evangelii gaudium*, 40). Svaka teološka struja ima svoje

rizike, ali i svoje prilike.

Pitanje 2

a) Crkva ima vrlo jasnu koncepciju braka: isključiva, postojana i neraskidiva zajednica između muškarca i žene, prirodno otvorena za rađanje djece. Samo se ta zajednica može nazvati „brakom“. Drugi oblici sjedinjenja to postižu samo „djelomično i analogno“ (*Amoris laetitia,* 292), pa se ne mogu strogo nazvati „brak“.

b) Nije riječ samo o nazivima, već stvarnost koju nazivamo brakom ima jedinstvenu bitnu strukturu koja zahtijeva ekskluzivni naziv, neprimjenjiv na druge stvarnosti. Bez sumnje, to je puno više od običnog „ideala“.

c) To je razlog zbog kojeg Crkva izbjegava svaku vrstu obreda ili sakramenta koji bi mogli proturječiti ovom uvjerenju i implicirati da se kao brak priznaje nešto što to nije.

d) Međutim, u odnosima s ljudima ne smijemo izgubiti pastoralno milosrđe, koje mora prožimati sve naše odluke i stavove. Obrana objektivne istine nije jedini izraz te ljubavi (*caritas*), koju čine i srdačnost, strpljivost, razumijevanje, nježnost i ohrabrenje. Stoga ne možemo biti suci koji samo niječu, odbacuju, isključuju.

e) Stoga pastoralna razboritost mora prikladno razlučiti postoje li oblici blagoslova, koje traži jedna ili više osoba, a koji ne prenose neispravan pojam braka. Jer kada se traži blagoslov, izražava se molbu za pomoć od Boga, molbu da se može živjeti bolje, povjerenje u Oca koji nam može pomoći živjeti bolje.

f) S druge strane, iako postoje situacije koje s objektivne točke gledišta nisu moralno prihvatljive, sama pastoralna ljubav zahtijeva od nas da jednostavno ne tretiramo kao „grešnike“ druge ljude čija krivnja ili odgovornost može biti ublažena različitim činiocima koji utječu na subjektivnu odgovornost (usp. sveti Ivan Pavao II., *Reconciliatio et paenitentia* (*Pomirenje i pokora*), 17).

g) Odluke koje u određenim okolnostima mogu biti dio pastoralne razboritosti ne moraju neophodno postati normom. To jest, nije prikladno da biskupija,

biskupska konferencija ili bilo koja druga crkvena struktura stalno i službeno uspostavlja postupke ili obrede za svakovrsna pitanja, budući da sve „ono što je dio praktičnog razlučivanja u posebnim okolnostima ne može biti uzdignuto na razinu propisa“ jer bi to „dovelo do nepodnošljive kazuistike“ (*Amoris laetitia* 304). Kanonsko pravo ne smije i ne može obuhvatiti sve, pa to ne bi smjele pretendirati ni biskupske konferencije sa svojim raznolikim dokumentima i protokolima, jer život Crkve teče kroz mnoge kanale ponad normativnih.

Pitanje 3

a) Iako priznajete da vrhovnu i potpunu vlast Crkve vrši i papa zbog svoje službe i zbor biskupa zajedno sa svojim poglavarom, rimskim prvosvećenikom (usp. Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Lumen gentium*, 22), samim ovim pitanjima izražavate svoju potrebu za sudjelovanjem, za slobodnim izražavanjem vašeg mišljenja i suradnjom, tražeći tako oblik „sinodalnosti“ u vršenju moje službe.

b) Crkva je „otajstvo misijskog zajedništva“, ali to zajedništvo nije tek afektivno ili eterično, već neophodno podrazumijeva stvarno sudjelovanje: ne samo hijerarhija, nego i sav Božji narod na različite načine i na različitim razinama može učiniti da se čuje njegov vlastiti glas i osjećati se dijelom hoda Crkve. U tom smislu možemo reći da je sinodalnost, kao stil i dinamizam, suštinska dimenzija života Crkve. Sveti Ivan Pavao II. rekao je vrlo lijepe stvari o ovom pitanju u apostolskom pismu *Ulaskom u novo tisućljeće* (*Novo millennio ineunte*).

c) Nešto sasvim drugo je sakralizirati ili nametnuti određenu sinodsku metodologiju koja se sviđa jednoj skupini, pretvarajući je u normu i obvezni put za sve, jer bi to samo dovelo do „zamrzavanja“ sinodalnog hoda ignoriranjem različitih značajki različitih partikularnih Crkvi i raznoliko bogatstvo sveopće Crkve.

Pitanje 4

a) „Zajedničko svećeništvo vjernika i ministerijalno svećeništvo bitno se razlikuju“ (Drugi vatikanski koncil, Dogmatska konstitucija *Lumen gentium*, 10). Nije prikladno podupirati razliku u stupnju koja podrazumijeva razmatranje zajedničkog svećeništva vjernika kao nešto „druge kategorije“ ili manje vrijednosti („niži stupanj“). Oba oblika svećeništva međusobno se osvjetljavaju i podupiru.

b) Kad je sveti Ivan Pavao II. poučavao da je neophodno „definitivno“ potvrditi nemogućnost podjeljivanja svećeničkoga ređenja ženama, on ni na koji način nije omalovažio žene i dodjeljivao vrhovnu vlast muškarcima. Sveti Ivan Pavao II. utvrdio je i druge stvari. Na primjer, da smo kad govorimo o svećeničkoj vlasti „u području funkcije, a ne dostojanstva i svetosti“ (sveti Ivan Pavao II., *Christifideles laici*, 51). To su riječi koje nismo dovoljno prihvatili. Također je jasno rekao da iako samo svećenik predsjeda euharistijom, zadaće „ne daju povoda nadmoći jednih nad drugima“ (sveti Ivan Pavao II., *Christifideles laici*, bilj. 190; usp. Kongregacija za nauk vjere, Deklaracija *Inter insigniores*, VI). Također je ustvrdio da ako je svećenička služba „hijerarhijska“, ona se ne smije shvatiti kao oblik dominacije, nego „potpuno uređena po svetosti Kristovih članova“ (Sveti Ivan Pavao II., *Mulieris dignitatem*, 27). Ako se to ne shvati i ne izvuku praktične posljedice iz tih razlika, bit će teško prihvatiti da je svećeništvo pridržano samo za muškarce i nećemo moći priznati prava žena niti potrebu da sudjeluju, na razne načine, u vodstvu Crkve.

c) S druge strane, da budemo rigorozni, prepoznajemo da jasno i autoritativno učenje o točnoj prirodi „konačne izjave“ još nije sveobuhvatno razvijeno. To nije dogmatska definicija, ali mora biti od svih prihvaćena. Nitko joj ne može javno proturječiti, a ipak može biti predmet proučavanja, kao u slučaju valjanosti ređenja u anglikanskoj zajednici.

Pitanje 5

a) Pokajanje je potrebno za valjanost sakramentalnog odrješenja i podrazumijeva odluku ne griješiti više. Ali nema tu matematike i moram još jednom podsjetiti da ispovjedaonica nije carinarnica. Mi nismo vlasnici, nego ponizni upravitelji sakramenata koji jačaju vjernike, jer su ti darovi Gospodnji, više od relikvija koje valja čuvati, pomoć Duha Svetoga za život ljudi.

b) Postoji mnogo načina da se izrazi kajanje. Često je kod ljudi vrlo povrijeđenog samopoštovanja priznanje krivnje okrutno mučenje, ali sam čin pristupanja ispovijedi simboličan je izraz pokajanja i traženja Božje pomoći.

c) Također želim podsjetiti da nam je „ponekad veoma teško ostaviti mjesta u pastoralu za bezuvjetnu Božju ljubav“ (*Amoris laetitia* 311), ali moramo se učiti. Tragom svetog Ivana Pavla II., držim da od vjernika ne smijemo tražiti precizne i izvjesne planove o popravljanju, koji na kraju ispadnu apstraktni ili čak narcisoidni, ali ni predvidljivost novog pada „ne dovodi u pitanje autentičnost nakane“ (sveti Ivan Pavao II., *Pismo kardinalu Williamu W. Baumu i sudionicima godišnjeg tečaja Apostolske pokorničarne*, 22. ožujka 1996., 5).

d) Na kraju, mora biti jasno da svi uvjeti koji se obično postavljaju u ispovijedi općenito nisu primjenjivi kada je osoba u situaciji agonije ili kada su njezine mentalne i psihičke sposobnosti vrlo ograničene.

Franjo